

Marjanca Kočevar

SLOVENCİ SMO BOLJ ALI MANJ ZAPLOTNIŠKI

Dragi Ciril!

Prav razveselil si me s svojim prijaznim pismom, saj se res ne dogaja pogosto, da bi nas, periferce, se pravi tiste, ki živimo malo odmaknjeni(o) od Belega mesta, kdo povabil k sodelovanju na literarni njivi.

Mene osebno je takšna čast doletela bolj malokdaj, nekajkrat iz Sodobnosti pa iz Mentorja, kjer sem pred leti na dolgo in široko, ker so me pač ob pravem času potegnili za jezik, opisala svojo kalvarijo ob izidu prve knjige *Ki mimo greš* (Mladinska knjiga, 1977) in ker sem takrat izkašljala vse tisto, kar mi je dolga leta ležalo na duši, potem več nisem čutila potrebe, da bi po kakršnihkoli revijah ali časopisih jamrala nad svojo usodo, ker sem »Slovenka pa še pesnica povrhu in mi ni pomoči, da bi se še sam Kristus razjokal«.

Živim v Novem mestu, ki je tako politični kot industrijski in kulturni center JV Slovenije. Od Ljubljane smo oddaljeni okrog 70 km. Za kakšno veliko državo bi bilo to zanemarljivo malo (mimogrede – ne bi rada tu komu solila pameti, a naj vseeno povem, da nas je Slovencev za eno newyorško predmestje!), za Slovenijo pa, in znano je, da smo Slovenci radi bolj ali manj zaplotniški, ta razdalja ni tako zanemarljiva. Pol diagonale iz enega v drugi kot.

Nekoč sem živela v Kočevju, in čeprav sem bila od Ljubljane oddaljena približno enako kot sedaj, se mi zdi, da je bila povezava s centrom nekako boljša in tam v resnici nikoli nisem občutila, da je Ljubljana neko oddaljeno in nam, obrobim, nedostopno svetišče od Boga poklicanih, ki pasejo le med po štiriperesni deteljici, ki so sami sebi dovolj in zato nikogar ne pustijo blizu. Nasprotno! V Kočevju smo bili kulturniki med seboj skoraj familiarno povezani; dolga leta sem tam vodila klub kulturnih delavcev, z rednim delovanjem in kvalitetnim programom smo nemalokrat zakrivilili, da je tudi »Ljubljana« prišla k nam, prek sto literarnih večerov in srečanj z vsemi pomembnimi slovenskimi književniki smo organizirali. To so bila res plodna leta, takrat je izšla tudi moja prva pesniška zbirka. Velikokrat sem obiskovala Ljubljano in vsa moja pisateljska in pesniška znanstva in tudi prijateljstva so se zgodila v tistem času, v sedemdesetih. Tudi sicer se mi zdi, da so bila prav ta leta dobesedno zlata za kulturo. Pri ZKOS se je začelo vseslovensko literarno gibanje, ki si ga je domislil književnik Peter Božič, rodila se je nova revija Mentor, namenjena predvsem mlajšim ustvarjalcem in vsem tistim nadarjenim piscem, ki iz različnih vzrokov svojih del do takrat še niso objavljali. Prav pri Mentorju so se prvič pojavili in se uveljavili nekateri danes zelo dobri slovenski pesniki in pisatelji. Nekaj let sem bila v uredniškem odboru in prisežem lahko, da je bilo delo pošteno in

strokovno, gospod Božič je bil strog, vendar pravičen, merilo je bila le kvaliteta, vse drugo je bilo popolnoma nepomembno.

Potem sem se leta 1979 preselila v Novo mesto. Menila sem, da bom spet nadaljevala s svojim kulturnim (prav to sem čutila!) poslanstvom; nekajkrat sem poskusila, spet ustanovila klub, ki smo ga imenovali po Ketteju, naredili nekaj večerov, sestankovali, vendar se nikoli nismo prav našli. Kako drugače je bilo v Kočevju, uspešno smo zaorali dobesedno v ledino, v Novem mestu, za katerega vsi vemo, da je mesto s kulturno in predvsem literarno tradicijo, pa ni in ni šlo. Ne vem, morda tudi zato v Novem mestu ne morem in ne morem pognati korenin, kot sem že nekajkrat povedala v intervjujih na lokalnem radiu pa v lokalnem časopisu in morda še kje. Občutek imam, da so dolenski literarni ustvarjalci bolj ali manj individualisti (saj, kateri umetnik pa ni!), vendar menim, da bi se le morali med seboj povezovati in se dogovarjati, se srečevati, podebatirati, izmenjavati mnenja in izkušnje, organizirati literarne večere... Takoj ko smo začeli s klubom, so se začela razhajanja, vsak bi bil kar takoj hotel imeti lastno knjigo, čeprav smo se že na začetku dogovorili, da bomo najprej izdali almanah, v katerem bi se predstavili vsi člani kluba, vendar projekta nikoli nismo uresničili – prav zaradi osebnih interesov posameznikov. Izdali smo le nekaj pesniških listov-plakatov, na katerih smo se predstavili vsi člani kluba, idejo zanje je dal režiser, Novomeščan Filip Robar Dorin, ki živi v Novem mestu, ustvarja pa večidel v Ljubljani. Je že tako, da tudi rodna vas ne mara preveč za svoje modrijane. Torej, klub je neslavno propadel. Škoda, v njem je bilo vsekakor tudi nekaj nadarjenih mladih ljudi, v megleni Ljubljani so se potem izgubili, enega izmed njih sem lani potegnila iz zaprašene predala, ko sem mladim iz Novega mesta in okolice uredila almanah, IN P. VERITAS. Škoda, res je talentiran!

Malo sem morda šla s poti – kot Rdeča kapica, a ta presneti volk je res hudoben in mi še zmeraj ne da miru. Ker me sprašuješ, kakšna je moja pisateljska izkušnja tu v Novem mestu, se moram vsaj malo dotakniti posrečene skovanke o »emonocentrizmu« (nihče drug kot Jolka se je ni spomnil, o tem sem prepričana!) in priznati, da sem čedalje dlje od Ljubljane – v vseh pogledih. Odkar smo se klubaši razšli, se le še občasno, bolj prijateljsko, kdaj pa kdaj srečam z dvema, tremi novomeškimi literati, nekaterih že leta nisem videla, morda kakšnega iz avta, ko ravno zamišljeno prečka ulico, in tako vsak zase živimo bolj ali manj odmaknjeno. Občasno se le duhovno najdemo na istem mestu v naši, dolenski reviji Rast, katere glavni urednik, prof. Jože Škufca, resnično pravi ljubitelj umetnosti vseh zvrsti, še najbolj pa literature, je »kriv«, da revije zaradi nikakršne finančne pomoči še ni vzel hudič. Sam išče sponzorje in jih tudi najde, revija je kvalitetna in lepa in se čedalje bolj odpira v vseslovenski prostor in avtorje »celo« vabi k sodelovanju. Merilo pa je le kvaliteta, nič drugega.

Z Ljubljano imam zelo, zelo malo stikov. Čedalje manj. Nekako sem utrujena od tistih časov, ko sem z mapo pesmi hodila okrog takrat še tovarišev založnikov in se počutila, kot da ponujam nagnit krompir, ki ga še pogledati nihče noče. Pa sem že imela za seboj knjigo, ki je bila zelo odmevna, čeprav je recenzent, ki mi je zaradi osebne – moške užaljenosti že iz tiskarne vzel prvotno zelo dobro kritiko in na hrbet knjige napisal, kot je rekel zelo znan slovenski pesnik, takšne nebuloznosti, da bi se človek zjokal in ker sem tudi jaz človek, sem se v resnici zjokala, ko sem dobila knjigo iz tiskarne. In nikdar nisem na platnicah ali kjerkoli na nobeni knjigi, pa jih je šlo veliko čez moje roke, brala takih maščevalnih hudobij kot na svoji. In še zdaj mi ni vseeno, čeprav jih je napisal, kot se je v osebem pismu izrazil pesnik, ne tako hudoben kot literarno založen (sedaj, v teh časih bi jaz lahko uporabila še izraz zelo

spremenljiv in brez hrbtenice) osebek. Knjige zlepa nikomur ne pokažem, sram me je, leži nekje za drugimi knjigami v omari, če sploh je še kje kakšna. Še enkrat se mi zdi pomembno povedati, da je bil to moj prvenec, ki ga je prof. Janez Mušič, takrat urednik pri Mladinski knjigi, takoj navdušeno sprejel v program in knjiga je izšla v nekaj mesecih. Vem, da sem potem samo še enkrat z mapo pod pazduho obšla eno, dve založbi, kot sem omenila že zgoraj, a morda je imel tisti tovariš, zdaj zaprisežen gospod, tudi tokrat prste vmes, da pesmi nihče tudi prebral ni. Saj res, Herman Vogel (Založba Obzorja, Maribor) mi je pisno obljubil natis, češ da si moje pesmi brez pomisleka zaslužijo izid v knjižni obliki (pismo še hranim nekje v predalu), potem sem še malo urejala in odlašala, gospod Vogel pa je medtem umrl. Res naj mu bo lahka zemlja!

Pesmi in veliko sebe sem potem zaprla v zelo globok, varen predal, v katerem bolj ali manj tičim še zdaj, z izjemo leta 1990, ko me je urednik Založbe Opus, g. Silvester Mavsar povabil, naj bi pri njem izdala pesniško zbirko, in to se je po trinajstih letih tudi zgodilo; malo pred novim letom, torej 1990, so izšli Pompeji. Knjiga je naletela na dobre kritike in našla svoje mesto v slovenskem prostoru. Ponosna sem nanjo.

Pesmi sem v tem novomeškem času kdaj pa kdaj še poslala raznim revijam, tudi v Belo mesto, večkrat so bile predstavljene v Literarnem nočnem ljubljanskega radia, s Sodobnostjo in mariborskimi Dialogi je bilo sodelovanje tudi zmeraj korektno. Žal pa je ponekod tako, upam, da bo moja primera prav razumljena, da se uredniki revij najprej prepričajo, ali je pisec njihov ali ne. Prav zato visoko cenim uredništvo Sodobnosti in njenega glavnega urednika, ki je obdržalo pokončno držo in se nikoli ni zapiralo v politične okvire, ampak je vselej na široko odprlo vrata svojim sodelavcem in tako le pridobilo kvaliteto in priljubljenost. In naj me vrag, če ravno v Sodobnosti ni sodelovalo največ različnih pisateljev in pesnikov z vseh koncev Slovenije! V dve izmed zgoraj opisanih revij sem tudi sama pred časom poslala nekaj pesmi, v eno izmed njih že dvakrat, izbrala sem najboljše in če sem malo neskromna, zakaj pa, končno, ne bi smela biti, vem, da bi si vsaj katera izmed poslanih pesmi zaslužila objavo. Pa vem, da ne bo nič – že nisem prava voda za njihov mlin.

Kaj naj še rečem? Nič, že do tu je preveč! Pa naj vseeno povem, da se mi zdi, da sem nekako prezorela tisti čas, ko se mi je šlo – da bi namreč čim več tistega, kar napišem, šlo v tisk, med ljudi, kar je pravzaprav ne samo naravna želja, ampak celo umetnikovo poslanstvo. Morda sem tudi malo omagala, kaj vem. Pišem pa vseeno. Veliko se je nabralo. Predal je, hvalabogu, globok. Dovolj prostora je še v njem.

V Ljubljano pa si bom šla, tako kot doslej, ogledat kakšno dobro predstavo, malo po galerijah, na kakšen dober koncert, se naužit svečanih lepot Cankarjevega doma – pa tisto, kar k nam ne pride. Pa tudi nekaj ljudi je tam, ki jim zaupam. Z njimi je lepo popiti kavico, reči dve, tri o tem in onem. Kaj več od kulturniške Ljubljane ne pričakujem in mi je za »emonocentrizem« prav malo mar.

Sedaj se najbolj veselim pomladi, ko bodo na moji terasi med mlado zeleno travo zacvetele narcise in še nekatere druge lepe rože, ki jim ne vem imena.

Lep pozdrav

Marjanca Kočevcar

Novo mesto, 1. 2. 1996